

EVALUAREA PARTICULARITĂȚILOR DE RĂSPÂNDIRE A ACCIDENTELOR VASCULARE CEREBRALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Vladimir Bernic¹ – dr.șt.med., conferențiar cercetător,
Stanislav Groppa² – dr.hab.șt.med., profesor universitar, academician AȘM,
Grigore Friptuleac² – dr.hab.șt.med., profesor universitar,
Daniela Efremov³ – cercetător științific stagiar în medicină,

¹Centrul Național de Sănătate Publică

²Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

³Institutul de Medicină Urgentă

e-mail: nehap@cnspl.md

Rezumat

Scopul lucrării constă în evaluarea răspândirii și dinamicii accidentelor vasculare cerebrale în Republica Moldova. S-au analizat datele statistice de la Centrul Național de Management în Sănătate privind morbiditatea și mortalitatea prin accidente vasculare cerebrale (AVC) din toate unitățile teritoriale administrative ale republicii pentru perioada 2004-2014. În cadrul studiului au fost utilizate metodele igienice, epidemiologice și statistice.

Datele prezentate au evidențiat unele particularități teritoriale dependente a nivelului de răspândire a maladiei menționate în Republica Moldova. Ponderele AVC în structura bolilor cerebro-vasculare, în medie, constituie 25,0%. Media incidenței prin AVC, în perioada estimată, a fost egală cu 9,5 cazuri la 10000 locuitori (AVC ischemic – 6,4 și hemoragic – 3,2 cazuri la 10000 locuitori). Media mortalității prin AVC, integral pe republică constituie 201,2 (zona de Nord – 266,1, Centru – 152,6 și Sud – 235,7) cazuri la 100000 de locuitori. Rezultatele obținute pot fi explicate prin nivelul diferit al asistenței medicale, prin particularitățile socioeconomice, etnice, comportamentale, tradițiile alimentare, nivelul de poluare a mediului etc.

Cuvinte-cheie: accident vascular cerebral, răspândire, morbiditate, mortalitate

Summary

Assessment of peculiarities of stroke distribution in the Republic of Moldova

The aim of the study was to assess the spread and dynamics of stroke in Republic of Moldova. Statistical data from the National Center for Health Management concerning the morbidity and mortality from stroke in all administrative-territorial units of the country for the period 2004-2014 were analyzed. Hygienic, epidemiological and statistical research methods were used.

The presented data revealed some peculiarities of the territorial dependence of the spread of stroke in Moldova. In the structure of cerebral-vascular diseases stroke takes, on average, 25.0%. The average incidence of stroke during the study period was 9.5 cases per 10,000 inhabitants (ischemic stroke – 6.4, hemorrhagic – 3.2 cases per 10,000 inhabitants). Mortality from stroke in the country was 201.2 on average, (in the North – 266.1, in the Center – 152.6, in the South – 235.7) cases per 100,000 inhabitants. The results can be explained by different levels of medical care, socio-economic characteristics, ethnic, behavioural characteristics, eating habits, environmental pollution etc.

Key words: stroke, spread, morbidity, mortality

Резюме

Оценка особенностей распространения cerebrovasкулярных заболеваний в Республике Молдова

Цель данной работы заключается в оценке распространения и динамики инсульта в Республике Молдова. Проанализированы статистические данные Национального Центра Менеджмента Здравоохранения, касающиеся заболеваемости и смертности от инсульта во всех административно-территориальных единицах страны за период 2004-2014 г.г. Были использованы гигиенические, эпидемиологические и статистические методы исследования.

Представленные данные выявили некоторые особенности территориального распространения инсульта в Республике Молдова. В структуре cerebrovasкулярных заболеваний инсульт занимает, в среднем, 25,0%. Средняя частота инсульта за период исследования, была равна 9,5 случаев на 10000 жителей (ишемический инсульт – 6,4, геморрагический – 3,2 случаев на 10000 жителей). Смертность от инсульта составила, в среднем, по республике 201,2 (на севере – 266,1; в центре – 152,6; на юге – 235,7) случаев на 100000 жителей. Полученные результаты могут быть объяснены различным уровнем медицинской помощи, социально-экономическими особенностями, этническими, поведенческими особенностями, традициями питания, уровнем загрязнения окружающей среды и т.д.

Ключевые слова: инсульт, распространение, заболеваемость, смертность

Introducere. Accidentul vascular cerebral (AVC) este o problemă medico-socială majoră, fiind responsabilă anual de moartea a peste cinci milioane de oameni și constituind principala cauză de handicap la adulți, astfel impunând cheltuieli socio-economice enorme pentru societate [2-4, 6].

În SUA aproximativ 795.000 de atacuri vasculare cerebrale apar în fiecare an, incluzând cazurile noi sau recurente. Până în anul 2025, este de așteptat ca numărul atacurilor cerebrale să atingă un milion. În prezent, mai mult de 4,4 milioane de persoane din SUA sunt supraviețuitorii unui atac vascular cerebral [1, 7].

Conform datelor prezentate de A. Neagoe și coautorii (2013), bolile cardiovasculare produc mai mult de jumătate din totalitatea deceselor în Regiunea Europeană, de 46 de ori mai multe decese și o povară a îmbolnăvirilor de 11 ori mai mare decât cea provocată de tuberculoză, malarie și HIV/SIDA luate împreună [8]. Incidența prin AVC, în această regiune, variază de la o țară la alta, fiind estimată între 100 și 200 accidente vasculare cerebrale noi la 100.000 de locuitori anual [5, 9]. Cele mai mari rate standardizate de mortalitate prin boli cerebro-vasculare se întâlnesc în Rusia, Republica Moldova, Letonia și România, cu o rată aproape dublă față de media europeană [8].

Cunoașterea particularităților teritorial și spațial dependente a morbidității și mortalității prin AVC

tele au fost procesate și prelucrate statistic, utilizând programele Excel, FOX PRO, sistemele „Medline”, „Internet” în domeniul sănătății în relație cu factorii de mediu.

Rezultate și discuții. Morbiditatea prin bolile cerebro-vasculare în Republica Moldova se menține la un nivel destul de înalt (media incidenței constituie 37,1 și prevalenței 181,7 cazuri la 10000 locuitori). Valorile cele mai înalte ale morbidității prin grupul de boli menționat a fost caracteristic pentru zonele de Nord și Centru ale republicii (corespunzător, incidența 39,3 și 38,6 cazuri la 10000 de locuitori, iar prevalența 186,2 și 205,9 cazuri la 10000 de locuitori). Dacă incidența prin nozologiile menționate, pe parcursul ultimilor 11 ani, nu prezintă o dinamică clară de creștere sau diminuare, atunci prevalența prin bolile cerebro-vasculare denotă o creștere medie anuală cu 16,0 cazuri la 10000 de locuitori ($R^2=0,97$). Morbiditatea cea mai înaltă prin bolile cerebro-vasculare s-a înregistrat în raioanele Florești, Edineț, Călărași, Orhei, Șoldănești, Telenești și Basarabeasca.

Ponderea AVC în structura bolilor cerebro-vasculare, în medie, constituie 25,0%. Media incidenței prin AVC, în perioada estimată, a fost egală cu 9,5 cazuri la 10000 de locuitori (AVC ischemic – 6,4 și hemoragic 3,2 cazuri la 10000 locuitori) (figura 1). Dacă valorile cele mai înalte ale incidenței prin

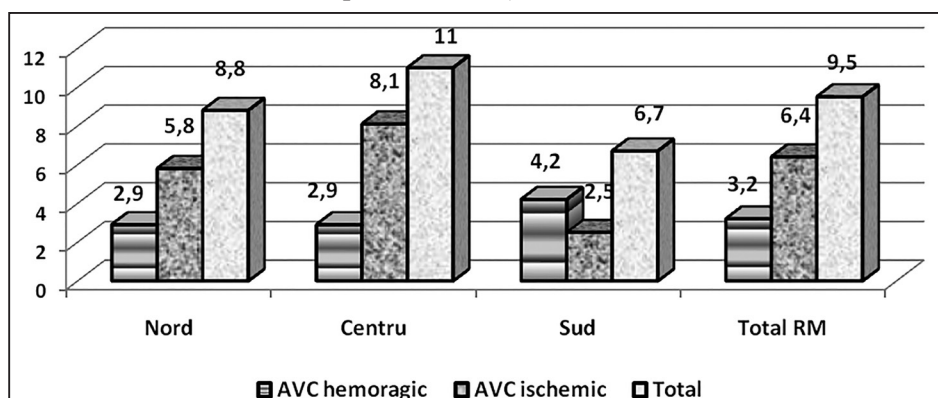

Figura 1. Incidența medie prin AVC în principalele zone ale Republicii Moldova, la 10000 locuitori

vor facilita diagnosticul igienic precoce a factorilor de risc în etiologia patologiei date, specifici pentru regiunea estimată. Totodată, va fi posibilă dirijarea și controlul eficace a AVC prin diminuarea impactului factorilor determinanți prioritari.

Material și metode. Ca obiect de studiu în lucrarea actuală au servit datele statistice privind morbiditatea și mortalitatea prin AVC din toate unitățile teritoriale administrative ale republicii pentru perioada anilor 2004-2014. În cadrul studiului au fost utilizate metodele igienice, epidemiologice și statistice. Da-

AVC ischemice au fost înregistrate în zona de Centru (8,1‰), comparativ cu Nordul (5,8‰) și Sudul republicii (2,5‰), atunci incidența prin AVC hemoragice a fost mai mare la Sudul republicii (4,2‰). În zonele de Nord și Centru ale republicii, incidența prin AVC hemoragice a constituit 2,9 cazuri la 10000 locuitori.

Prevalența prin AVC a constituit, în medie pe țară, 11,8 cazuri la 10000 locuitori (zona de Nord – 10,7, Centru – 13,1 și Sud – 10,1 cazuri la 10000 locuitori). Ca și în cazul incidenței, prevalența prin AVC hemoragice, la Sudul republicii, a fost de 2 ori mai

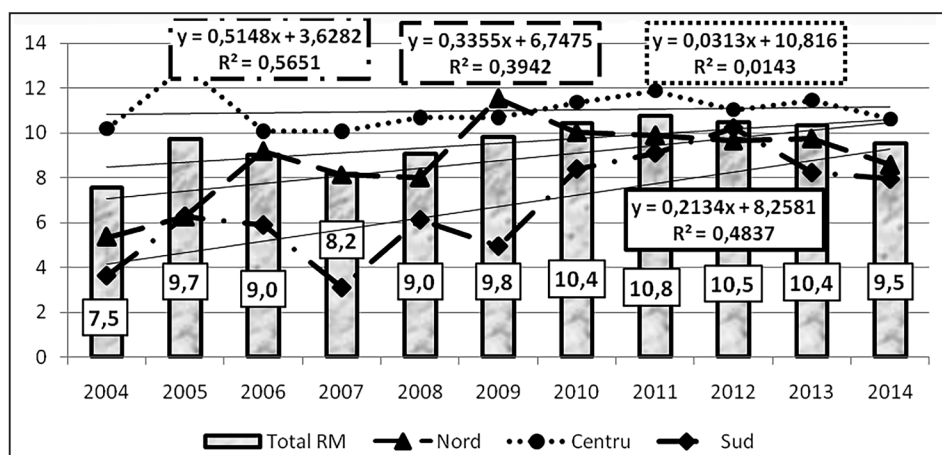

Figura 2. Dinamica incidenței prin AVC, la 10000 de locuitori, perioada anilor 2004-2014

mare comparativ cu prevalența prin AVC ischemice, la Nordul și Centru republicii, situația este viceversa, în structura accidentelor vasculare predomină cele ischemice. Morbiditatea cea mai înaltă prin AVC s-a înregistrat în raioanele Drochia, Edineț, Sîngerei, Orhei, Strășeni și Basarabeasca.

Evaluând dinamica incidenței prin AVC, pe parcursul ultimilor 11 ani în Republica Moldova, s-a constatat o creștere medie anuală cu 0,21 cazuri la 10000 de locuitori ($R^2=0,48$) (figura 2). Cea mai semnificativă creștere s-a înregistrat în zonele de Nord și Centru ale republicii, respectiv, în medie anual cu 0,51 și 0,34 cazuri la 10000 locuitori (corespunzător, $R^2=0,56$ și $R^2=0,39$). Creșterea incidenței prin AVC, în mare măsură, se datorează accidentelor ischemice, incidența cărora, în perioada estimată, a crescut în medie anual cu 0,33 cazuri la 10000 de locuitori ($R^2=0,79$), în special în zona de Nord al republicii (în medie anual cu $0,71\%$). Dinamica incidenței prin AVC hemoragice, integral pe țară, a scăzut în medie cu 0,12 cazuri la 10000 de locuitori. Totuși este

necesar de menționat, că în zona de Sud a republicii accidentele hemoragice au prezentat o creștere medie anuală cu 0,26 cazuri la 10000 de locuitori ($R^2=0,31$).

În structura mortalității generale, bolile cerebro-vasculare cu o pondere de 15,2%, ocupă locul doi după cardiopatia ischemică (32,4%). Nivelul mediu al mortalității, integral pe republică, constituie 232,1 cazuri la 100000 de locuitori, valorile cele mai mari fiind caracteristice pentru zona de Nord ($292,1\%$), iar cele mai mici pentru zona de Centru a republicii ($185,2\%$). Dinamica mortalității prin patologii cerebro-vasculare în ultimii 11 ani este în diminuare, anual în medie cu 8,3 cazuri la 100000 de locuitori ($R^2=0,82$).

În 86,6% din cazuri, mortalitatea prin bolile cerebro-vasculare este reprezentată de AVC, care ocupă locul trei în structura mortalității generale după cardiopatia ischemică și tumori. Astfel, media mortalității prin AVC, integral pe republică, constituie 201,2 (zona de Nord – 266,1, Centru – 152,6 și Sud – 235,7) cazuri la 100000 de locuitori (figura 3).

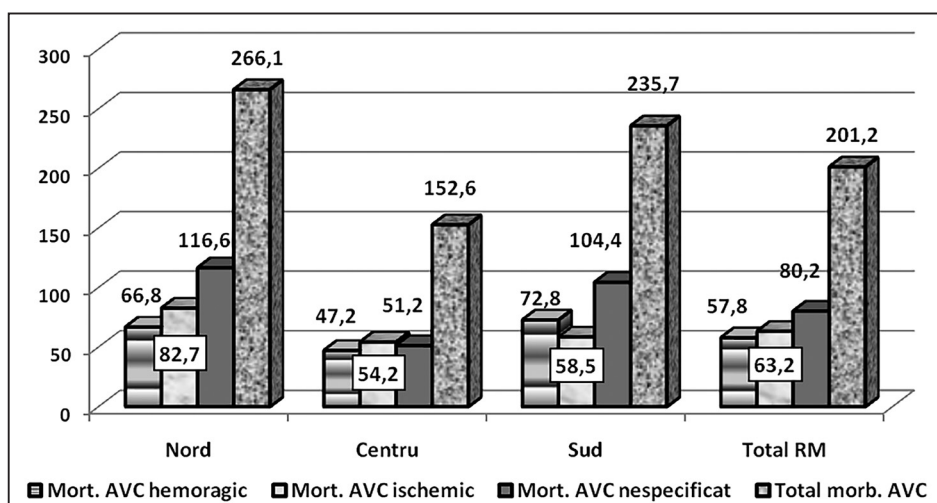

Figura 3. Media mortalității prin diferite forme de AVC în principalele zone ale Republicii Moldova, la 100000 de locuitori

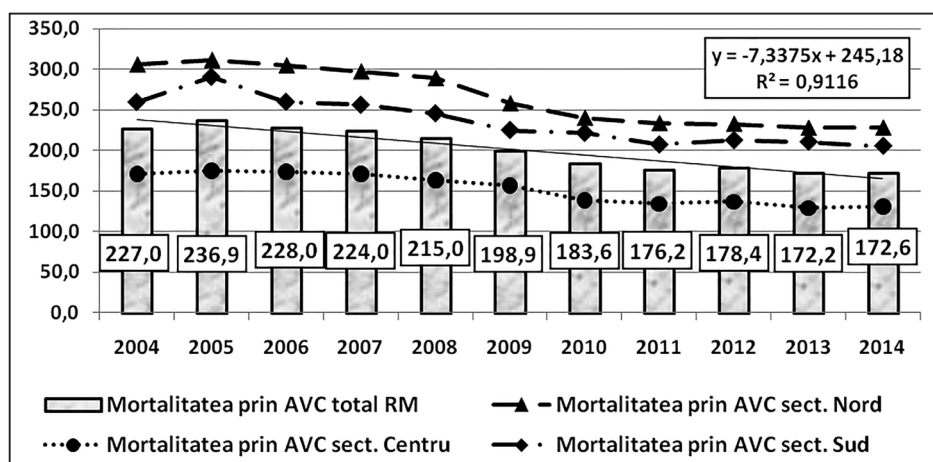

Figura 4. Dinamica mortalității prin AVC în principalele zone ale republicii (la 100000 locuitori)

Integral pe țară, în 39,9% din cazuri, mortalitatea prin AVC este nespecificată, în 31,4% cazuri se datorează accidentelor ischemice și în 28,7% cazuri – accidentelor hemoragice. Această legitate este caracteristică pentru zonele de Nord și Centru ale republicii, în zona de Sud decesul ca consecință a accidentelor hemoragice este cu 6,1% mai mare comparativ cu mortalitatea din cauza accidentelor ischemice. Nivelul cel mai înalt al mortalității s-a înregistrat în raioanele Florești, Briceni, Ocnița, Edineț, Dondușeni, Taraclia, Rîșcani și Leova.

Dinamica mortalității prin AVC prezintă o tendință de scădere, în medie anual cu 7,3 cazuri la 100000 de locuitori ($R^2=0,91$) (figura 4). Această legitate este caracteristică pentru toate zonele republicii. La acest compartiment este necesar de menționat, că dacă mortalitatea prin AVC hemoragic și nespecificate, de asemenea, pe parcursul perioadei estimate a scăzut, în medie anual, corespunzător cu 4,1 și 3,6 cazuri la 100000 de locuitori (respectiv, $R^2=0,94$ și $R^2=0,91$), atunci decesele, ca o consecință a AVC ischemice, prezintă o dinamică în creștere (în medie anual cu 0,34 cazuri la 100000 de locuitori).

Concluzii:

1. Studiul în cauză a evidențiat variații esențiale, teritorial și spațial dependente, ale indicilor morbidității și mortalității prin AVC, care pot fi explicate atât prin nivelul diferit al asistenței medicale, cât și prin particularitățile socioeconomice, etnice, comportamentale, tradițiile alimentare, nivelul de poluare a mediului etc.

2. Media incidenței prin AVC în perioada anilor 2004-2014 a constituit 9,5 cazuri la 10000 locuitori, prezentând o dinamică de creștere anuală cu 0,21 cazuri la 10000 de locuitori. Cea mai semnificativă creștere s-a înregistrat în zonele de Nord și Centru ale republicii, respectiv în medie anual cu 0,51 și 0,34 cazuri la 10000 de locuitori.

3. În structura morbidității generale, AVC ocupă locul trei după cardiopatia ischemică și tumori, cu o medie de 201,2 cazuri la 100000 de locuitori, cele mai mari valori fiind caracteristice pentru zona de Nord și Sud ale republicii.

4. Pentru elaborarea direcțiilor și măsurilor de diminuare a morbidității și mortalității prin AVC, este necesară o abordare complexă, bazată pe diagnosticul igienic al factorilor de risc prioritari specifici pentru diferite zone și grupe de populație.

Bibliografie:

1. Alberts M.J. *Ischemic stroke*. Cerebrovascular Diseases, 2002, vol.13(1), 12-16.
2. Balan I., Vlas E. *Factorii de risc ai accidentelor vasculo-cerebrale în Republica Moldova*. International Conference of Young Researchers, nov. 6-7, 2008, Chișinău, Moldova, 6 ed.: Book of abstracts / science com.: Valeriu Ciorba [et. al.]. Ch.: S.n., 2008, 236 p.
3. Barnett H.J. *Stroke prevention in the elderly*. Clin Exp Hypertens, 2002; 24(7-8):563-71.
4. Bonita R. *Stroke prevention: a global perspective*. Norris J.W., Hachinsky V., eds. Stroke Prevention. New York, NY: Oxford University Press; 2001:259-74.
5. Brainin M. et al. *Acute neurological stroke care in Europe: results of the European Stroke Care Inventory*. Eur J Neurol, 2000; 7: 5-10.
6. Cioca V.L. *Date privind maladiile cardiovasculare în lume*. Acta Medica Transilvanica, 2010; vol. II, 1, 21-22.
7. Gavrila V., Babeti A., Kronbauer K., Tandara L. *Managementul etapizat al pacientului cu accident vascular cerebral*. Recomandări și Protocoale în Anestezie, Terapie Intensivă și Medicină de Urgență. Timișoara, 2009, 36.
8. Neagoe A., Armean P., Vălceanu D., Chivu R. *Morbiditatea spitalizată și factorii de risc asociați accidentelor vasculare în România*. Acta Medica Transilvanica, 2013; 2, vol. II, 25-29.
9. Slujitoru A.-Ș. *Corelații clinico-histologice în AVC ischemice*. Rezumat teză de doctorat. Craiova, 2012, 12 p.